

Ростислав Руденський,
доктор філософії,
старший викладач кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет
Ангеліна Галандюк,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Західноукраїнський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Ігрова діяльність у дошкільному віці є базовим механізмом особистісного розвитку дитини, через який забезпечується її входження у соціальний простір, засвоєння норм взаємодії та формування ціннісних орієнтирів. У процесі гри дошкільник не лише відтворює враження від навколишнього світу, а й активно моделює соціальні ситуації, випробовує різні ролі, розвиває здатність до саморегуляції та ініціативності. Саме тому у сучасних психолого-педагогічних дослідженнях гра характеризується як провідний вид діяльності, що забезпечує гармонійний розвиток пізнавальної, емоційної, соціальної та мовленнєвої сфер дитини.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що ігрова діяльність має поліфункціональний характер, оскільки поєднує навчальні, виховні, розвивальні та функції соціалізації [1; 4]. Через гру дитина опановує способи взаємодії з однолітками й дорослими, навчається узгоджувати власні дії з діями інших, дотримуватися правил та приймати спільні рішення. Важливим результатом ігрової діяльності є формування ігрової компетентності, яка у нормативних документах з дошкільної освіти визначається як здатність дитини ініціювати, розгортати та підтримувати різні види ігор, творчо реалізовувати ігрові задуми, дотримуватися рольової поведінки й партнерських норм взаємодії.

У теорії дошкільної педагогіки представлено численні підходи до класифікації ігор, що відображають багатоманітність їх змісту та функцій. Серед найбільш значущих для особистісного розвитку дошкільників виокремлюються сюжетно-рольові, дидактичні, рухливі, будівельно-конструктивні, театралізовані та народні ігри [1]. Кожен із цих видів має специфічний розвивальний потенціал: сюжетно-рольова гра сприяє соціалізації та розвитку уяви, дидактична — формуванню пізнавальних умінь, рухлива — фізичному вдосконаленню, а народна — засвоєнню культурних традицій і моральних норм. Особливе значення в дошкільному віці має сюжетно-рольова гра, оскільки саме в ній дитина найповніше відображає соціальні взаємини, опановує рольову поведінку та формує здатність до співпраці.

Водночас сучасна практика дошкільної освіти засвідчує наявність проблем, пов'язаних зі зменшенням обсягу вільної творчої гри, спрощенням її змісту та заміщенням самостійної ігрової активності формалізованими дидактичними завданнями. Такі тенденції негативно позначаються на розвитку ігрової компетентності, обмежують можливості дітей щодо прояву ініціативи,

імпровізації та самостійного розгортання ігрового сюжету. У цьому контексті особливої ваги набуває професійна готовність педагогів до організації ігрової діяльності, створення сприятливого предметно-ігрового середовища та забезпечення педагогічного супроводу гри без надмірної регламентації.

Експериментальне дослідження, проведене на базі закладу дошкільної освіти, було спрямоване на вивчення реального стану організації ігрової діяльності та рівнів сформованості ігрової компетентності дітей різних вікових груп. Моніторинг здійснювався з використанням педагогічного спостереження, аналізу продуктів діяльності дітей, спеціально організованих ігрових ситуацій та діагностичних завдань, що дозволило отримати цілісну картину розвитку ігрових умінь. Результати констатувального етапу засвідчили, що більшість дошкільників демонструють середній і достатній рівні сформованості ігрової діяльності, водночас спостерігаються труднощі у самостійному ініціюванні гри, підтриманні тривалого сюжету та дотриманні правил партнерської взаємодії.

На основі отриманих даних було визначено педагогічні умови, реалізація яких забезпечує ефективну організацію ігрової діяльності. До таких умов належать узгоджена співпраця педагогів і батьків, створення розвивального предметно-ігрового середовища, використання діяльнісного та ігрового підходів, а також підвищення професійної компетентності вихователів. Особлива увага приділялася організації ігрових осередків, забезпеченню вільного доступу до іграшок і матеріалів, стимулюванню самостійності дітей та підтримці їхніх творчих задумів.

Формувальний етап експерименту передбачав системне впровадження різних видів ігор упродовж дня, інтеграцію ігрової діяльності з іншими освітніми напрямками та використання методів опосередкованого педагогічного керівництва. У результаті зафіксовано позитивну динаміку розвитку ігрової компетентності: зросла кількість дітей, здатних самостійно розгортати сюжет гри, творчо використовувати предмети-замінники, узгоджувати дії з партнерами та дотримуватися правил. Особливо помітні зміни спостерігалися у старшому дошкільному віці, де більшість вихованців досягли високого рівня сформованості ігрової діяльності.

Отримані результати підтверджують, що цілеспрямована організація ігрової діяльності з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей є ефективним засобом формування ігрової компетентності. Гра виступає універсальним простором для розвитку пізнавальних, соціальних і комунікативних умінь, забезпечує внутрішню мотивацію до діяльності та створює умови для гармонійного особистісного становлення дошкільника. Практична значущість дослідження полягає в можливості використання його результатів у діяльності педагогів закладів дошкільної освіти з метою підвищення якості ігрової діяльності та реалізації вимог сучасних освітніх стандартів.

Особливу роль у забезпеченні ефективної ігрової діяльності відіграє педагогічний супровід, який полягає не в директивному керівництві, а у створенні умов для самостійного розгортання гри [2]. Професійна позиція

вихователя передбачає вміння тонко відчувати момент педагогічного втручання, підтримувати ініціативу дитини, збагачувати ігровий досвід через непрямі стимули та водночас уникати надмірної регламентації, що обмежує творчу свободу дошкільників. Саме опосередковане керівництво грою сприяє формуванню у дітей відповідальності за перебіг ігрової діяльності, уміння домовлятися, узгоджувати дії та дотримуватися прийнятих правил.

Важливою умовою розвитку ігрової компетентності є організація предметно-ігрового середовища, яке має бути доступним, варіативним і відповідати віковим можливостям дітей. Наявність різноманітних ігрових осередків, достатньої кількості іграшок, предметів-замінників та матеріалів для творчої діяльності створює підґрунтя для виникнення самостійних ігрових задумів. Предметно-ігрове середовище виконує не лише функцію матеріального забезпечення гри, а й виступає чинником активізації пізнавальної діяльності, розвитку уяви та символічного мислення. За умови вільного доступу до ігрових матеріалів діти демонструють вищий рівень самостійності та ініціативності, що позитивно позначається на якості ігрової взаємодії [4].

Аналіз результатів експериментального дослідження засвідчив чітку вікову динаміку формування ігрової компетентності. У молодшому дошкільному віці гра має переважно предметно-маніпулятивний характер, а ігрові дії часто залежать від дорослого. У середньому дошкільному віці зростає здатність до прийняття ролі, з'являються елементи сюжетної побудови, посилюється інтерес до взаємодії з однолітками. Старші дошкільники демонструють сформованість ігрового задуму, уміння тривало підтримувати сюжет, варіювати ролі та використовувати предмети-замінники, що свідчить про високий рівень ігрової компетентності [3].

Результати контрольного етапу експерименту підтвердили ефективність запропонованої методики організації ігрової діяльності. Порівняльний аналіз показників засвідчив зростання частки дітей з високим і достатнім рівнями ігрової компетентності, зменшення кількості вихованців із низьким рівнем сформованості ігрових умінь, а також підвищення якості ігрової взаємодії в групах. Діти стали активніше ініціювати ігри, демонстрували готовність до співпраці, дотримувалися рольових і соціальних норм, що позитивно вплинуло на загальний психологічний клімат у дитячому колективі.

Отримані результати дозволяють стверджувати, що ігрова діяльність є не лише засобом організації дозвілля, а потужним педагогічним ресурсом, здатним забезпечити всебічний розвиток дошкільника. Системне використання різних видів ігор у поєднанні з продуманим педагогічним супроводом сприяє формуванню ключових особистісних якостей, необхідних для подальшого навчання й соціалізації дитини. У цьому контексті гра постає як універсальний простір, у межах якого інтегруються навчальні, соціальні та емоційні компоненти розвитку, що підтверджує її провідну роль у сучасній дошкільній освіті.

Список використаних джерел

1. Борисова З. Проблема гри в педагогічній теорії. *Дошкільне виховання*. 2015. № 12. С. 6-8.
2. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. 2-е вид. зі змін. та доп. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 296 с.
3. Карабаєва І. Визначаємо рівень сформованості ігрової компетенції. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. №2. С. 52–58.
4. Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Ігровий простір дитини. Київ: Шк. світ, 2011. 128 с.